

MEDLEM AV SKULEN SITT
SAMARBEIDSUTVAL

FORELDREUTVALET
FOR GRUNNOPPLÆRINGA

Til medlemmer av samarbeidsutvalet: foreldre, elever, tilsette, skulepolitikar og rektor

Foreldreutvalet for grunnopplæringa håper at publikasjonen vil bidra til at arbeidet i samarbeidsutvalet blir interessant og meningsfylt. Ein publikasjon kan hjelpe dykk på vegen, men jobben krev først og fremst innsats og motivasjon frå dykk sjølve!

Lykke til!

Foreldreutvalet for grunnopplæringa (FUG)
Mars 2012

Innhald:

- 3**_Alle grunnskular skal ha eit samarbeidsutval (SU)
- 3**_Kven er med i samarbeidsutvalet?
- 5**_Kva saker kan samarbeidsutvalet behandle?
- 5**_Kva saker er aktuelle for samarbeidsutvalet?
- 6**_Kommunikasjon på møta
- 7**_Korleis fungerer samarbeidsutvalet?
- 8**_Krev skolering og lokale retningslinjer for arbeidet!
- 8**_Års-/aktivitetsplan for samarbeidsutvalet
- 9**_Faste og forpliktande vedtekter
- 9**_Om teieplikt
- 10**_Grunnlag og retningslinjer for roller, oppgåver og mandat
- 12**_Handtering av saker i samarbeidsutvalet
- 12**_Døme 1: Samarbeidsutvalet behandlar skulevurdering
- 14**_Døme 2: Samarbeidsutvalet behandlar lærings- og oppvekstmiljø
- 16**_Døme 3: Samarbeidsutvalet behandlar forsøksverksemd i skulen
- 17**_Døme 4: Samarbeidsutvalet behandlar skulebudsjettet

Kva er grunnlaget for arbeidet i SU?

Grunnskulen i Noreg byggjer på demokratiske verdiar. Alle dei viktige partane i skule-samfunnet er representerte i samarbeidsutvalet.

Samarbeidsutvalet er eit rådgivande, kontaktskapande og samordnande ledd for alle partar i skulesamfunnet.

Utvalet skal særleg arbeide for å fremje kontakten mellom skulen og lokalsamfunnet.

Samarbeidsorgan i skulen (og heim-skule-samarbeidet elles) skal gjere det lettare for elevar og foreldre få medverknad i skulen.

Alle grunnskular skal ha eit samarbeidsutval (SU)

- Samarbeidsutvalet er det øvste samarbeidsorganet i skulen. Det er heimla i opplæringslova § 11-1.

Kven er med i samarbeidsutvalet?

I opplæringslova § 11-1 står det kven som er med i samarbeidsutvalet:

- To representantar for undervisningspersonalet
- Éin representant for andre tilsette
- Skal veljast av og blant alle tilsette, ikkje av organisasjonane
- To representantar for foreldrerådet
- Alle foreldre som har barn på skulen, er medlem av foreldrerådet.
- Foreldrerådet vel eit arbeidsutval (FAU). FAU vel to representantar til samarbeidsutvalet; FAU-leiaren skal vere den eine av dei to. Det skal òg veljast to personlege vararepresentantar til samarbeidsutvalet.
- To representantar for elevane
- Den enkelte kommunen regulerer nærmare korleis elevane skal peike ut elevrepresentantane. Det vanlegaste er at dei to elevane kjem frå elevrådet. Ein føresetnad er at elevrepresentantane skal representere alle elevane på skulen. (Kravet om elevråd gjeld ikkje for 1.–4. klasse.) Elevrepresentantane skal ikkje vere til stades under saker som er omfatta av teieplikt etter lov og forskrifter.
- To representantar for kommunen.
Den eine representanten for kommunen skal vere rektor.

Medlemmene representerer ulike grupper

Medlemmene i samarbeidsutvalet skal vareta interessene til dei som dei representerer. Dei må ha god kontakt med gruppene "sine".

Den politiske representanten har eit særleg ansvar for å informere samarbeidsutvalet om skulepolitiske saker og bidra til at samarbeidsutvalet kan drøfte saker før dei blir behandla i politiske utval eller kommunestyret. Den politiske representanten skal òg vareta interessene til skulen overfor organ med avgjerdsmynd.

Rektor har ei nøkkelrolle

- Rektor skal leggje forholda til rette, slik at utvalet kan fungere og utvikle seg etter intensjonane.
- Rektor må sørgje for informasjon til og frå alle partar og utval.
- Rektor kjenner skuleverksemda og veit når ulike saker har fristar, osv. Derfor har han ei nøkkelrolle når det gjeld å lage ein års-/aktivitetsplan for samarbeidsutvalet. Når er fristen for å sende inn skulebudsjettet? Når må då samarbeidsutvalet og andre drøfte saka? Når blir utviklingsområda for skulen bestemte? Når må råd og utval gi innspel?
- Rektor har òg, i samarbeid med SU-leiaren, ei sentral rolle når det gjeld å følgje opp vedtak i samarbeidsutvalet, og skal melde tilbake korleis vedtaka er følgde opp, og kva konsekvensar dei fekk.

Det første møtet

Så raskt som mogleg etter skulestart om hausten skal det første møtet haldast. Representantar til samarbeidsutvalet bør vere valde innan 1. september.

Forslag til dagsorden

- Konstituering, val av leiar, nesteleiar og sekretær
- Gjennomgang av mandatet til samarbeidsutvalet, kva vil det seie å vere rådgivande, kor stor innverknad har utvalet, osv.
- Nødvendige rutinar for kontakt med elevrådet, FAU, personalet, kommuneadministrasjonen, politikarane
- Ei første skisse over møteplan for samarbeidsutvalet

Når skulen har nedfelt rutinar for heim-skule-samarbeidet, kan retningslinjer for innhaldet for det første møtet til samarbeidsutvalet inngå her.

I lover og forskrifter står det ikkje noko om kven som skal leie samarbeidsutvalet. FUG meiner at nokon annan enn rektor bør vere leiar, fordi rektor allereie er heilt sentral når det gjeld informasjon, saksførebuing og oppfølging av vedtak. I tidlegare retningslinjer stod det at rektor skulle vere sekretær i samarbeidsutvalet.

FUG oppfordrar samarbeidsutvala til å be kommunen klarleggje kva syn dei har på rolla til utvala. Kva rolle og myndigheit meiner dei samarbeidsutvala skal ha på skulen og overfor kommunen? Kva er meint med "rådgivande"? Har kommunen ei bevisst haldning til kva saker som kan delegerast til samarbeidsutvala? I kva saker vil kommunen ha råd frå utvala?

Skulen pliktar å leggje til rette for samarbeid med foreldra og bidra til at samarbeidet er godt. Foreldra har medansvar.

- Ei første skisse til ein heilskapleg plan for elevrådsmøte, møte i FAU, personalgruppemøte, skuleleiar møte, politisk møtekalender osv.
- Ei første skisse over saker som samarbeidsutvalet skal behandle (sjå avsnittet "Kva saker kan samarbeidsutvalet behandle?")
- Rutinar for melding av saker, saksførebuing, referat osv.

Referat

Det skal skrivast referat frå møta i samarbeidsutvalet. Referatet skal vise kven som var til stades, kvar/når møtet blei halde, kva saker som blei drøfta, kva vedtak som blei gjorde, kven som har ansvar for oppfølging, korleis saka eventuelt skal følgjast opp, og kva som er fristen for å følgje opp saka.

Referata skal sendast dei andre råda og utvala ved skulen. Medlemmene i samarbeidsutvalet har eit særleg ansvar for å gjere arbeidet til utvalet kjent.

Heimesida til skulen med informasjon frå samarbeidsutvalet

Fleire og fleire skular har eigne nettsider. Skulens råd og utval kan bruke nettsidene til å informere om viktige saker og vedtak, oppfordre til innspel, osv. Saklister og referat kan leggjast ut på heimesida.

Elektronisk samarbeid

Fleire og fleire skular har begynt å bruke intranett/ekstranett som samarbeidsform, til dømes mellom heim og skule. Er det kanskje mogleg med eit slikt samarbeid hos dykk òg?

Regelmessige møte mellom leiaren i samarbeidsutvalet og rektor

Når møteplanen for samarbeidsutvalet er lagd, må rektor og leiaren for utvalet leggje rammer for samarbeidet. Det kan brukast e-post, sms, telefon og møte. Godt forarbeid og god oppfølging av møta i samarbeidsutvalet gjer utvalsjobben lettare og meir oversiktleg, og sjansen aukar for at utvalet blir ei "gjere-gruppe" meir enn ei "prate-gruppe".

For- og etterarbeid omfattar mellom anna aktuelle saker, melde saker, oppfølging av saker, oppsett av saklister, saksdokument, korleis sakene skal handterast, og kva ein treng av informasjon.

Kommunen kan delegerer avgjerds makt til samarbeidsutvalet

Opplæringslova § 11-1 opnar for at kommunen kan gi samarbeidsutvalet styringsoppgåver og dermed fullmakter – altså avgjerds makt – på nærmare avgrensa område.

Medlemmene i samarbeidsutvalet kan sjølve ta initiativ overfor kommunen for få avgjerds makt. Opplæringslova § 11 gir føresegner for oppretting av eige styre ved skulen og samansetjinga av eit styre. Kommunen kan òg velje å oppnemne samarbeidsutvalet som styre for skulen.

Det kan dannast felles utval for grunnskule og barnehage

Ein grunnskule og ein kommunal barnehage (privat barnehage etter avtale) kan danne eit felles samarbeidsutval. § 11-1 gir nærmare føresegner om dette. Det er formålstenleg når rektor òg er den øvste leiaren for barnehagen (nokre stader blir det kalla oppvekstsenter eller nærmiljøsentra), når barnehagen er i same bygningsanlegget som skulen, eller når barnehagen og skulen ligg tett ved kvarandre og har systematisk tilrettelagt samarbeid.

Kva saker kan samarbeidsutvalet behandle?

I lova står det at samarbeidsutvalet har rett til å uttale seg i alle saker som gjeld skulen. Døme på slike saker:

- Planarbeidet til skulen, til dømes verksemds- og utviklingsplanar
- Skulens mål og visjon
- Kvalitetsutvikling
- Skulevurdering
- Forsøks- og utviklingsarbeid
- Informasjonsarbeidet til skulen
- Elev- og foreldremedverknad
- Opplæring i dei enkelte faga
- Organisering av opplæringa
- Spesialundervisning
- Handtering av motsetningar mellom heim og skule
- Ordensreglementet
- SFO
- Antisosial åtferd og mobbing
- Sosial kompetanse
- Skulehelseteneste
- Budsjet
- Disponering av undervisningstimar
- Skuleskyss
- Skuleanlegget
- Val av undervisningsmateriell
- Trafikksikkerheit
- Elevbedrift
- Skulenedlegging
- Endring av skulekretsgrenser

Kva saker er aktuelle for samarbeidsutvalet?

Lista ovanfor kan vere utgangspunkt når samarbeidsutvalet lagar sin eigen årsplan. Det kan vere nyttig å stille seg nokre spørsmål:

- Skal vi halde fram med å behandle dei sakene som stod på sakskartet førre skuleåret?
- Skal vi behandle dei på same måten som i fjor? (Nedanfor finn de forslag til korleis ein kan handtere saker.)
- Er det saker som er spesielt viktige å jobbe med på skulen vår dette skuleåret?
- Er det samanheng mellom saksmengda og tida vi har?

Kva vil det seie at samarbeidsutvalet skal vere rådgivande?

Samarbeidsutvalet skal gi råd om verksemda til skulen, bruk av rammer, innhald, drift og utvikling av skulen, osv. Rektor som skuleleiar skal få råda (vedtaka) frå samarbeidsutvalet. Så er det utvalsleiar og rektor si oppgåve å

gjere greie for korleis vedtaka er følgde opp, og kva resultat ein kan vise til.

Samarbeidsutvalet kan òg vere høyringsorgan i skulepolitiske saker og gi råd til rådmannen og ordføraren. Samarbeidsutvalet må òg ta opp forhold ved skulen som ikkje fungerer tilfredsstillande, og gi kommunen informasjon om det.

Kven kan melde saker til samarbeidsutvalet?

Alle kan melde saker! FAU, elevrådet, plangruppa til skulen (utviklingsgruppa) og tilsettegrupper kan melde saker gjennom representantane sine. Medlemmene i samarbeidsutvalet kan sjølve ta initiativ til å få saker på dagsordenen. Saker kan vere "til informasjon", og ein kan be om "synspunkt" eller om retningslinjer for korleis partane kan medverke og påverke.

Alle saker må vere godt førebudde, same kven som melder dei, og alle må få høve til å setje seg inn i sakene og gjere nødvendig forarbeid. Det vil òg sikre reell medverknad.

Når ei sak skal meldast

- Gjer det skriftleg.
- Sei kva saka gjeld.
- Sei korleis saka bør handterast.
- Lag eit forslag til vedtak.
- Sei korleis til dømes tilsette, foreldre og elevar skal informerast/involverast før og etter at saka er meld.

Sakliste, utsending og vedtak

Saklista med vedlegg (sakspapir) skal sendast ut minst ei veke før møtet.

Faste punkt på saklista kan vere

- læringsmiljøet ved skulen
- referat frå det førre møtet
- eventuelt (det kan ikkje gjerast bindande vedtak under dette punktet, sidan medlemmene verken har fått nok saksinformasjon eller høve til å drøfte med sine egne grupper – unntak kan gjerast i spesielle hastesaker)
- orienteringssaker (saker der det ikkje skal gjerast vedtak)

Vedtak skal gjerast

- I saker der samarbeidsutvalet er rådgivande organ, kan utvalet tilrå, be om, foreslå overfor skuleleiinga at.....
- Eller ta endeleg avgjerd i saker der samarbeidsutvalet eventuelt har fått delegert myndigheit frå kommunen.
- Vedtaket skal seie kven som har ansvar for oppfølging, korleis saka eventuelt skal følgjast opp, og kva som er fristen for oppfølginga.
- Ønskjer SU meir delegert myndigheit?

Kommunikasjon på møta

Lov, læreplan og stortingsmeldingar gir retningslinjer for godt samarbeid.

Samarbeidet skal vere prega av

- respekt
- tillit
- openheit
- likeverdighet
- dialog

Er det slik hos dykk? Det kan de undersøkje ved å bruke skjemaet nedanfor.

- Først skal kvar medlem fylle ut skjemaet og markere semje eller usemje (sjå rettleiinga).
- Deretter går de gjennom eitt og eitt spørsmål etter tur. Kvar og ein fortel om markeringa og grunngir henne.
- Det er liten vits å diskutere om markeringa er rett eller rettferdig. Poenget er å få fram korleis medlemmene opplever kommunikasjonen.
- Etter at de har gått gjennom alle spørsmåla, blir utfordringa å finne ut kva som må gjerast for at møta skal bli betre.
- Noter dei nye "køyrereglane" og følg dei spesielt nøye på dei neste møta.

Utsegn:

	E = einig, DE = delvis einig ? = veit ikkje , DU = delvis ueinig, U = ueinig
1. Eg føler meg alltid førebudd til møta.	
2. Eg får alltid komme med synspunkta mine.	
3. Dei andre stiller oppfølgingsspørsmål til innlegga mine.	
4. Eg tør å seie kva eg meiner.	
5. Eg blir ofte avbroten når eg har innlegg.	
6. Eg seier frå dersom det er noko eg ikkje forstår.	
7. Vi handterer usemje og motsetningar godt.	
8. Meiniane mine påverkar vedtaka.	

Korleis fungerer samarbeidsutvalet?

I skjemaet i førre avsnitt handla det om kommunikasjon. Nedanfor finn de forslag til fleire spørsmål som kan brukast dersom de vil stoppe opp, vurdere og eventuelt justere kursen for arbeidet. Plukk ut dei spørsmåla som er aktuelle for dykk. Lag gjerne eigne spørsmål òg.

Metode:

Ut frå utsegnene skal du først gi di eiga vurdering etter denne skalaen:

- E = einig, DE = delvis einig, ? = veit ikkje, DU = delvis ueinig eller U = ueinig.
- Ta så for dykk eitt og eitt spørsmål. Alle seier kva dei har markert.
- Noter vurderingane til dei andre medlemmene i dei tomme felta.
- Godta at de kan ha ulike vurderingar! Ein opplever ting forskjellig.
- Finn ut kva de vil gjere for å endre uønskt praksis.

Utsegn:

	Egen vurdering	De andres vurdering			
1. Mange av foreldra ved skulen veit ikkje kven som sit i samarbeidsutvalet.					
2. Det er rektor som har ansvaret for den samla arbeidsinnsatsen til utvalet.					
3. Det er rektor som bestemmer kor stor innverknad utvalet har.					
4. Samarbeidsutvalet bør behandle alle forhold på skulen.					
5. Vi kjenner lovene og prinsippa for arbeidet i samarbeidsutvalet.					
6. Samarbeidsutvalet skal heile tida vere orientert om skulebudsjettet.					
7. Kommuneadministrasjonen og politikarane kjenner godt til arbeidet i utvalet vårt.					
8. Elevane har ingen reell innverknad på skulekvardagen.					
9. Det er viktig å stå fast på eigne prinsipp.					
10. Vi har års-/aktivitetsplan for arbeidet.					
11. Møtereferata er gode og informative.					
12. Arbeidet vårt gir elevane ein betre kvardag.					
13. Vi sikrar at foreldre, elevar og tilsette veit kva som er bestemt utvalet.					
14. Vi er godt kjende med mandat og roller for arbeidet i utvalet.					

Krev skolering og lokale retningslinjer for arbeidet

Stortingsmelding nr. 14 (1997–1998)

Om foreldremedverknad i grunnskolen understrekar kommunen sitt ansvar for å skolere tillitsvalde foreldre. FUG meiner at det må vere rutinar for skolering i alle kommunar, og at det minimum éin gong i året blir arrangert ei samling for samarbeidsutvala i kommunen.

Aktuelle tema:

- Gjennomgang av korleis skulen blir styrt
- Grunnlaget for arbeidet i samarbeidsutvalet
- Korleis komme i gang med arbeidet
- Kva rolle dei enkelte medlemmene har
- Presentasjon av satsingar kommunen prioriterer når det gjeld grunnskulen
- Retningslinjer, rutinar, vedtekter

Alle foreldre treng noko informasjon om skulen og skulesystemet. Tillitsvalde foreldre treng litt ekstra informasjon for lettare å kunne takle oppgåva som klassekontakt eller rådsmedlem.

Samarbeidsutvalet kan ta initiativ til og bidra til gode rutinar for skolering, mellom anna lage ein "kurspakke" som blir gjennomført jamleg. Fleire skular kan slå seg saman og arrangere felles kurskveldar, eller kommunen kan samle utvala frå alle skulane i kommunen til fellessamlingar.

Det finst etter kvart døme på at kommunar har utarbeidd felles retningslinjer for alle skulane i kommunen. Enkelte kommunar har òg ein klar definisjon på heim-skule-samarbeid og kvifor foreldremedverknad er viktig for elevane og skulane. Med ein slik felles plattform er ein kommen langt på veg i å avklare roller og forventingar til samarbeidet.

Samarbeidsutvalet ved ein enkelt skule kan be rådmannen eller den skulefagansvarlege om at det blir utarbeidd felles retningslinjer for alle skulane.

Når det finst ein foreldreorganisasjon på kommunalt nivå (KFU), er den ein viktig og nødvendig samarbeidspart. Ein representant kan delta på eit møte i samarbeidsutvalet og orientere om

verksemda. Vi tilrår jamleg, innbyrdes informasjon og kontakt.

Eiga mappe til kvar medlem i samarbeidsutvalet bør vere sjølvsgt

Mappa bør minst innehalde følgjande:

- Opplæringslova med forskrifter
- Skulens verksemdsplan, utviklingsplan og eventuelt andre aktuelle plandokument
- Reglar om teieplikt
- Sentrale og lokale retningslinjer og rutinar for rådsorgana
- Organisering av opplæringa ved skulen
- Ordensreglementet til skulen
- Namn, adresse og telefonnummer til leiarar og medlemmer i råd og utval
- Liste over klassekontaktar
- Innkallingar, sakspapir og referat

Års-/aktivitetsplan for samarbeidsutvalet

Møteplanen til samarbeidsutvalet bør vere ein del av ein heilskapleg plan for møte i FAU, elevrådsmøte og møte for dei ulike gruppene av tilsette. Planen bør til dømes innehalde desse punkta:

- Møtedagar (også møta i FAU, elevrådet og tilsettegruppene)
- Jamlege møte mellom leiaren av samarbeidsutvalet og rektor
- Beskriving av ei realistisk oppgåve- og aktivitetsmengd
- Tiltaksbeskrivingar av arbeidsområda/oppgåvene
- Retningslinjer for informasjon til/frå samarbeidsutvalet
- Kven som tek ansvar for å leggje ut informasjon på nettsidene til skulen

I tillegg til årsplan bør det lagast ei årsmelding. I meldinga skal det mellom anna stå kva saker utvalet har behandla, kva mandat utvalet har, og korleis arbeidet har vore. Samarbeidsutvalet vurderer kva ein har fått til etter planen, og oppgir kva ein bør arbeide vidare med. Årsmeldinga bidreg til kontinuitet ved at nye medlemmer kan sjå kva som har skjedd tidlegare. Årsmeldingane skal sendast til kommunen (sektor-kontor og hovudutval for undervisning). Kommunen sentralt bør kontrollere at heim-skule-samarbeidet fungerer ved dei enkelte skulane.

Faste og forpliktande vedtekter

Det bør liggje føre vedtekter for samarbeidsutvala som gjeld alle skular i kommunen. Når det ikkje er tilfelle, må den enkelte skulen sjølv utarbeide vedtekter. Vedtektene bør informere om

- formål
- teieplikt
- valordning
- møte- og arbeidsrutinar (sakspapir, saksfordeling, førebuing, ansvar, oppfølgingsrutinar o.a.)
- økonomi
- arbeidsområde
- rutinar for kontinuitet
- endring av vedtekter
- intern organisering

Om teieplikt

Opplæringslova § 15-1 slår fast at forvaltingslova §§ 13–13e om teieplikt gjeld for skulen og for alle som kjem i kontakt med opplysningar i samband med arbeid eller teneste. Teieplikta gjeld dermed både for dei tilsette i skulen og medlemmer av utval og råd, slik som samarbeidsutvalet og FAU. Ho gjeld òg for klassekontaktar og for foreldre som i samband med deltaking på leirskular, turar og liknande får kjennskap til teiepliktige opplysningar. Elevrepresentantar i samarbeidsutvalet skal ikkje vere til stades når saker som teieplikta gjeld for, blir behandla i samarbeidsutvalet (opplæringslova § 11-1). Dersom elevrepresentantar, til dømes i elevrådet, likevel får opplysningar som teieplikta gjeld for, så har dei òg teieplikt.

Teieplikta er ikkje til hinder for at opplysningar kan gjerast kjende for dei det direkte gjeld. Får ein til dømes opplysningar frå ein elev om den eine av foreldra, kan ein bringe opplysningane vidare til vedkommande. Om det er klokt å gjere det, er likevel avhengig av skjønn.

Teieplikta er heller ikkje til hinder for at opplysningar kan bringast vidare til andre dersom den som har krav på teiing, og som opplysningane gjeld, samtykkjer.

Teieplikta gjeld i skulesamanheng personlege forhold. Det vil seie at teieplikta omfattar opplysningar både om elevar, foreldra, skulepersonalet og familiane deira. Til dømes gjeld det opp-

lysningar om slektskaps-, familie- og heimeforholda til ein elev. Opplysningar om at ein elev og familien har ei sak gåande med barnevernet, er omfatta av teieplikta. At ein elev eller familien får sosialhjelp, og opplysningar om fysiske eller psykiske problem av ein eller annan art, er andre døme. Opplysningar om adresse, fødestad og liknande er ikkje teiepliktige med mindre dei vil røpe forhold som teieplikta gjeld for – til dømes dersom adressa viser til ein klinikk for stoffmisbrukarar.

Som ein god tommelfingerregel kan vi seie at teieplikta gjeld opplysningar som det er vanleg å halde for seg sjølv. Opplysningar ein får privat eller reint tilfeldig – til dømes rykte ein høyrer på butikken – er ikkje teiepliktige. Ei anna sak er at ein bør ha ei etisk haldning til slikt og ikkje vere den som bringer slike rykte vidare.

Samarbeidsutvalet – bør vere valt innan 1. september

Det beste er om skulen har rutinar som sikrar at det er kontinuitet i samarbeidsutvalet. Unngå å skifte ut alle medlemmene på ein gong. Skular har ulike retningslinjer for val av klassekontaktar, FAU og elevrådsrepresentantar. FUG tilrår at alle val blir gjorde før sommarferien, slik at utvala er i gang med ein gong eit nytt skuleår tek til.

Rektor pliktar å sørgje for at samarbeidsutvalet (og andre samarbeids- og brukarorgan) kjem i gang med arbeidet.

Grunnlag og retningslinjer for roller, oppgaver og mandat

Her finn de omfattande utdrag av opplæringslova, Kunnskapsløftet og stortingsmeldingar som seier kor høgt prioritert samarbeidsutvalet er – og kor viktig foreldremedverknad og heim-skule-samarbeidet er.

Samarbeidsutvalet er eit rådgivande, kontaktskapande og samordnande ledd for alle partar i skulesamfunnet.

- Utvalet skal særleg arbeide for å fremje kontakten mellom skulen og lokalsamfunnet.
- Grunnskulen i Noreg byggjer på demokratiske verdiar. Alle dei viktige partane i skulesamfunnet er representerte i samarbeidsutvalet.
- Ifølgje norsk lov er det foreldra som har hovudansvaret for oppseding og opplæring. Dette faktumet er det viktig å ha klart for seg også i samarbeidsutvalet.
- Samarbeidsorgan i skulen (og heim-skule-samarbeidet elles) skal gjere det lettare for elevar og foreldre å ha medverknad i skulen.
- Skulen pliktar å leggje til rette for samarbeid med foreldra og å bidra til at samarbeidet er godt. Foreldra har òg ansvar for at samarbeidet med skulen er godt.

Formålsparagrafen i opplæringslova (§ 1-1) er grunnlaget for samarbeid mellom heim og skule.

§ 1-1 Formålet med opplæringa:

Opplæringa i skole og bedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, opna dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring.

Opplæringa skal byggje på grunnleggjande verdiar i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfridom, nestekjærleik, tilgjeving, likeverd og solidaritet, verdiar som kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn og som er forankra i menneskerettane.

Opplæringa skal bidra til å utvide kjennskapet til og forståinga av den nasjonale kulturarven og vår felles internasjonale kulturtradisjon. Opplæringa skal gi innsikt i kulturell mangfold og vise respekt for den einskilde si overtydning. Ho skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte.

Elevane og lærlingane skal utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistra liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dei skal få utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrøng.

Elevane og lærlingane skal lære å tenkje kritisk og handle etisk og miljøbevisst. Dei skal ha medansvar og rett til medverknad.

Skolen og lærebedrifta skal møte elevane og lærlingane med tillit, respekt og krav og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeidast.

Foreldrerolla er omtalt i Kunnskapsløftet:

Den generelle delen omtaler rolla til foreldra i skuleverksemda i kapitlet "Det samarbeidande mennesket". Her heter det:

"Foreldra har primæransvaret for oppfostringa av barna sine. Det kan ikkje overlatast til skolen, men bør utøvast også i samarbeidet mellom skole og heim. For læringsmiljøet femner også om foreldra."

I del II, Prinsipp for opplæringa, heiter det mellom anna:

Samarbeid med heimen

Foreldre og føresette har hovudansvaret for eigne barn, og dei har stor innverknad på motivasjonen og læringsutbyttet deira. Samarbeidet mellom skole og heim er sentralt både for å skape gode læringsvilkår for kvar einskild elev og for eit godt læringsmiljø i gruppa og på skolen.

Ein føresetnad for godt samarbeid er god kommunikasjon. Gjensidig kommunikasjon om den faglege og sosiale utviklinga til elevane og kor godt dei trivst, vil stå sentralt i samarbeidet. Samarbeidet mellom skole og heim er viktig i heile grunnopplæringa, men det vil endre karakter og form etter kvart som elevane blir eldre og får større ansvar for eiga læring og utvikling.

Samarbeidet mellom skole og heim er eit gjensidig ansvar, men skolen skal ta initiativ og leggje til rette for samarbeidet. Opplæringslova, forskrift til lova og læreplanverket dannar grunnlag for samarbeidet, og foreldre og føresette skal ha reelt høve til innverknad på eigne barns læringsarbeid fagleg og sosialt.

Heimen skal få informasjon om måla for opplæringa i faga, kva fagleg utvikling elevane har i forhold til måla, og korleis heimen kan medverke til å fremme måloppnåinga deira. Vidare skal heimen ha informasjon om korleis opplæringa er lagd opp, og kva for arbeidsmåtar og vurderingsformer som blir brukte. Det må også leggjast til rette for at foreldre og føresette får nødvendige opplysningar for å kunne delta i reelle drøftingar om utviklinga av skolen. (Oppl.l. § 1-1 og forskrift kap. 20)

Stortingsmelding nr. 14 (1997–98)

Om foreldremedverknad i grunnskolen

Denne stortingsmeldinga er det mest omfattande offentlege dokumentet i Noreg om heim-skule-samarbeid. Ho blei vedteken av Stortinget i mars 1998. Dette er hovudkonklusjonane i meldinga:

- Foreldra har ansvaret for at barna deira får ei forsvarleg oppseding og utdanning. Dei har derfor rett til å vere med på å påverke det som skjer i skulen, både fagleg og sosialt.
- Det skal vere eit likeverdig samarbeid mellom heim og skule.
- Ein god dialog mellom heim og skule skaper eit positivt og trygt klasse- og skulemiljø og hindrar utvikling av vald og mobbing.
- Samarbeid mellom heim og skule skal utviklast gjennom dialog basert på innbyrdes respekt og tillit. Kvaliteten på samarbeidet er i mange tilfelle avhengig av haldninga rektor har til foreldra.
- Samarbeid mellom heim og skule skal inngå i kommunale planar for kompetanseutvikling.

Foreldremedverknad – viktig for den enkelte eleven

- Hjelp, støtte og oppmuntring
- Auka skulemotivasjon og trivsel
- Positive haldningar til skulen
- Større utbyte av undervisninga
- Flinkare til å lese, større innsats med heimearbeidet
- Bevisst skuleval

Handtering av saker i samarbeidsutvalet

Mange måtar å behandle saker på

Samarbeidsutvalet må, ved starten på skuleåret, bli einige om kva saker dei vil behandle grundig, kva saker dei ønskjer skal vere prega av medråderett, kva saker medlemmene berre skal gi innspel til, kva saker samarbeidsutvalet skal få til orientering, osv. Konkretiseringa må munne ut i ein årsplan for arbeidet. Kontakt kommunen for å få ei oversikt over sakene som samarbeidsutvalet vil få uttale seg om i løpet av skuleåret. Årsplanen må gjerast kjend, slik at gruppene som er representerte i SU, får høve til å behandle sakene i sine forum før dei skal til behandling i SU. Før eller på det første møtet i SU må det klargjerast om det er utarbeidd retningslinjer sentralt i kommunen for arbeidet i SU (kva saker er det delegert avgjerdsmaakt i, osv.).

Reelt samarbeid, dialog og medråderett

Nedanfor gir vi tre døme på aktuelle saker for samarbeidsutvalet og beskriv korleis sakene kan handterast. Alle døma er omfattande saker, men dei grip inn i områda kvalitet for elevane. Kanskje kan døma bidra til at samarbeidsutvalet utvidar saksområda sine eller begynner å jobbe på ein annan måte. Metodane og spørsmåla vi skisserer, kan brukast som idear til alle saksområda som samarbeidsutvalet vil behandle.

Døme 1:

Samarbeidsutvalet behandlar skulevurdering

Retningslinjer for skulevurdering

Alle skular skal drive skulevurdering. Vurdering og utvikling heng nøye saman. Vurderinga skal gi nokre svar på korleis kvaliteten på enkeltområde i verksemda er. Vurderingsresultata er grunnlag for vidareutvikling av området. Både foreldre og elevane skal delta i vurderingsarbeidet.

I forskrifta til opplæringslova (§ 2-1) heiter det:

Skolen skal jamleg vurdere i kva grad organiseringa, tilrettelegginga og gjennomføringa av opplæringa medverkar til å nå dei mål som er fastsette i Læreplanverket for Kunnskapsløftet.

Skoleeigaren har ansvar for å sjå til at vurderinga blir gjennomført etter føresetnadene.

Stortingsmelding nr. 47 (1995–96) – Om elevvurdering, skulevurdering og nasjonalt vurderingssystem understrekar at

[...] foreldra og elevane skal vere med i den skolebaserte vurderinga i emne som særleg gjeld dei

[...] foreldra er aktivt med i arbeidet med kva for tema som skal vurderast, i val av metodar og i analysane av resultata. Dette bør derfor takast opp i samarbeidsutvalet etter drøftingar i Foreldrerådets arbeidsutval (FAU)

Aktuelle spørsmål til det første møtet om saka

Grunnlag før drøftinga kan til dømes vere eitt eller fleire av desse spørsmåla:

- Kva synest medlemmene i samarbeidsutvalet fungerer bra på skulen, kva kan bli betre (bør vere konsentrert om kjerneverksemda til skulen: det som skjer i klasserommet og med, for og blant elevane)?
- Kva område i verksemds-/utviklingsplanen bør vi undersøkje nærmare? Kva område ved verksemda til skulen er det viktig å vurdere kvaliteten på?
- Korleis kan vi leggje opp vurderingsarbeidet? Kva kan vi om denne typen arbeid her på skulen?
- Kva rolle skal samarbeidsutvalet ha i vurderingsarbeidet? Skal det fungere som styringsgruppe eller samordningsgruppe?

Kva område?

Samarbeidsutvalet må bli einige om det er dei sjølve som skal foreslå til dømes fire–fem område å prioritere mellom, eller om foreldre, elevar og tilsette sjølve skal ta stilling til det opne spørsmålet om kva område ved verksemda til skulen dei skal vurdere. Dersom samarbeidsutvalet bestemmer seg for å la spørsmålet til partane vere opne, kan ein seie noko om korleis prosessane bør leggjast opp, om omfanget på arbeidet og om kva rolle samarbeidsutvalet skal ha.

Drøfting i gruppene som medlemmene representerer

Same kva framgangsmåte de vel, så tek dei enkelte medlemmene med seg saka til gruppa si: elevrepresentantane til elevrådet/klasse-råda, foreldrerrepresentantane til Foreldrerådets arbeidsutval (FAU), rektor / tilsettere representantane til personalgruppene og den politiske representanten til sine organ.

Drøfting i elevrådet og informasjon til elevane på skulen

Elevrådet har ein kontaktlærer som skal hjelpe og støtte i arbeidet. Elevrepresentantane må setje saka opp på saklista, førebu korleis elevrådet skal informerast, og bidra til at heile elevgruppa blir informert og involvert på ein formålstenleg måte.

Drøfting i FAU og informasjon til foreldra

Foreldrerrepresentantane orienterer medlemmene i FAU. FAU kjem med innspel til saka. Nokre FAU er sette saman av klassekontaktar. Dersom klasseforeldregruppene skal vere med på dette stadiet i arbeidet, skal klassekontaktane vareta oppgåva vidare. Ved mindre skular kan det vere relevant å invitere til foreldrerådsmøte. Det er svært viktig at foreldra får informasjon om at det er eit vurderingsarbeid på gang, kva fasar ein legg opp til, intensjonen med arbeidet, osv.

Drøfting og informasjon i personalgruppene

Dei same kommentarane som gjeld ovanfor, gjeld òg for vidare handtering av saka i personalet.

Samarbeidsutvalets politiske representant

Den politiske representanten informerer organa sine om arbeidet. Denne representanten har òg som oppgåve å formidle politiske signal og vedtak til samarbeidsutvalet ved skulen.

Aktuelle spørsmål for det andre (og kanskje tredje) møtet i samarbeidsutvalet

Etter om lag ein månad kan samarbeidsutvalet ta opp saka igjen. No kan rammene for vurderingsarbeidet leggjast.

- Foreldre, elevar og tilsette skal delta i arbeidet som likeverdige samarbeidspartar – kva betyr det når det gjeld "vekting" av innspela frå partane?

- Kva innspel hadde dei andre gruppene?
- Var det fellesnemnarar, eller sprikte innspela?
- Kan ein klare å finne eit minste felles multiplum sjølv om det er store sprik?
- Korleis kan samarbeidsutvalet handtere stor usemje? (Dersom denne typen arbeid er ukjend for partane, er det kanskje lurare å komme i gang og skaffe seg erfaringar enn å ri eigne kjøpphestar.)
- Greier utvalet å avgrense og konkretisere vurderingsarbeidet?
- Kva kjenneteiknar kvalitet på det området ein vel, og kven skal bidra i vidare definisjon av kvalitet?
- Kva vurderingsmetodar er aktuelle?
- Kven skal vere informantar?
- Når skal arbeidet gjerast, og kven skal gjere det?
- Kva funksjon skal samarbeidsutvalet ha i det vidare arbeidet?
- Korleis skal resultatata handterast, og korleis skal alle partane informerast? (Her må ein ha ein plan!)

FUG tilrår å søkje råd og rettleiing i kommunen når det gjeld bruk av ulike vurderingsmetodar og -verktøy.

Dersom de vil bruke spørjeskjema om mobbing, trivselsundersøkingar o.a., kan de søkje hjelp i kommunen.

Når det gjeld antisosial åtferd, er det eit omgrep som må definerast nærmare. Medlemene i samarbeidsutvalet og partane i skulesamfunnet kan bidra. Antisosial åtferd dreier seg om handlingar og haldningar som bidreg til å øydeleggje ikkje berre for andre, men også for ein sjølv.

Skulevurdering – ei omfattande sak

Som vi ser av dømet ovanfor, er det ei omfattande oppgåve å gå i gang med skulevurdering, og mange spørsmål skal avklarast. Men slik vi ser det, er det betre å jobbe ordentleg med éi stor sak enn å sjå overflattisk over mange ulike saker. Ved å gå grundig til verks er sjansen god for å få til reell brukarmedverknad.

Døme 2:

Samarbeidsutvalet behandlar lærings- og oppvekstmiljø

Grunnlag

Kapittel 9a i opplæringslova (§ 9a-1)

“Alle elevar i grunnskular og vidaregåande skular har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring.”

I § 9a-3, som handlar om det psykososiale miljøet, heiter det:

Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør.

Dersom nokon som er tilsett ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at ein elev blir utsett for krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal vedkommande snarast undersøkje saka og varsle skoleleiinga og dersom det er nødvendig og mogleg, sjølv gripe direkte inn. Dersom ein elev eller forelder ber om tiltak som vedkjem det psykososiale miljøet, deriblant tiltak mot krenkjande åtferd som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova. Om skolen ikkje innan rimeleg tid har teke stilling til saka, vil det kunne klagast etter føresegnene i forvaltningslova som om det var gjort enkeltvedtak.

Alle partane i skulen har ei rolle når det gjeld å utvikle eit trygt og stimulerande læringsmiljø. Når læringsmiljøet er ei sak for samarbeidsutvalet, kan det bidra til å sikre at både elevar, foreldre og tilsette klargjer kva roller dei har i arbeidet. Utvikling av eit godt læringsmiljø for elevane er ei sak som jamleg må følgjast opp. Ei ekstraordinær, prioritert satsing ein periode er ikkje nok. Samarbeidsutvalet kan ha som oppgåve å sikre at denne saka blir følgd opp kvart einaste skuleår, og å sørge for at nødvendige tiltak blir sette i verk.

Møte i samarbeidsutvalet

Ein god start vil vere å undersøkje i kva omfang mobbing skjer på skulen. Både tilsette, elevar og foreldre har nok sine tankar om og opplevingar av mobbeomfanget. Vi veit at mobbing kan skje i det skjulte for vaksne, derfor er det viktig med innspel frå elevane. Resultata frå Elev- og foreldreundersøkinga er eit godt utgangspunkt for arbeidet i samarbeidsutvalet.

Avhengig av korleis læringsmiljøet er, må samarbeidsutvalet komme med innspel til korleis partane kan samarbeide om det, bidra med forslag til tiltak og kva ein kan vente av elevar, foreldre og tilsette i arbeidet. Utvalet kan utarbeide forslag til mål for arbeidet og beskrive ein ønskt tilstand eller korleis eit godt læringsmiljø skal vere. Utvalet kan diskutere korleis den enkelte klassen, elevane, lærarane og foreldra kan jobbe med å utvikle læringsmiljøet.

Det kan vere at kommunen sentralt – kanskje politiske utval – har vedteke ei felles satsing for alle skulane i kommunen. Den politiske representanten og rektor må då gjere greie for det grunnlaget som er lagt.

Vidare oppfølging

Etter ein diskusjon som beskrive ovanfor har representantane fått eit grunnlag for å jobbe vidare med partane "sine". På dei neste møta i samarbeidsutvalet kan ein setje av tid til å utveksle erfaringar, finne ut om nokon av partane (eller klassane) treng hjelp til oppfølging, og undersøkje korleis går det med arbeidet.

Samarbeidsutvalet kan leie eit målretta arbeid mot mobbing. Utvalet kan vere styrings- eller koordineringsgruppe for arbeidet og bestemme at alle – både elevar og tilsette – skal ta saka opp i felles møte for klassen. Samarbeidsutvalet kan leggje nokre føringar:

- Ein skal straks seie frå dersom ein mistenkjer eller ser at nokon blir mobba.
- Mobbing skal takast alvorleg! Det er dei vaksne (dei tilsette og foreldra) som har ansvar for å handle når det blir meldt frå om mobbing.
- Mobbing skal ikkje tolererast.
- Det er ikkje sladring å seie frå om mobbing.
- Alle klassar skal inngå ein avtale mellom lærarar, foreldre og elevar om kva tiltak som skal setjast i verk dersom nokon blir mobba.

Samarbeidsutvalet ber om rapportering frå kvar klasse om kva avtalar som er gjorde. Jamlege oppfølgings- og rapporteringsrutinar skal leggjast opp i samband med møta i samarbeidsutvalet.

Rutinar for oppfølging – kontakt med alle elevar, foreldre og tilsette

Døma viser at samarbeidsutvalet må sørgje for å ha rutinar for kontakt med gruppene dei representerer.

- Foreldra i samarbeidsutvalet gir og får innspel i FAU.
- FAU har regelmessig kontakt med klassekontaktane.
- Klassekontaktane har ansvaret for at klasseforeldra blir informerte og involverte.
- Elevane i samarbeidsutvalet gir og får innspel i elevrådet.
- Representantane i elevrådet har ansvaret for at elevane i kvar klasse blir informerte og involverte.
- Elevrådet har òg ansvaret for å ha kontakt med og representere klassar (småskuletrinnet) som ikkje er medlem av elevrådet.
- Rektor og representantar for dei tilsette gir og får innspel i dei respektive personalgruppene/teamama.

- Avhengig av korleis skulepersonalet er organisert, må ein sørge for at partane får informasjon og høve til medverknad.
- Den politiske representanten gir og får informasjon og innspel i sitt organ. Politiske representantar får god kjennskap til skuleverksemda ved å sitje i samarbeidsutvalet til ein skule.

Døme 3:

Samarbeidsutvalet behandlar forsøksverksemd i skulen

Grunnlag

Opplæringslova (§1-4) gir skulen høve til å drive forsøksarbeid, altså avvik frå lov og forskrift.

FUG blir kontakta av mange foreldre som mellom anna fortel at dei er usikre på korleis heim-skule-samarbeidet skal varetakast når organiseringa av undervisninga blir endra, eller at dei blir utrygge når skulen endrar rammene for opplæringa. Skular kan oppleve at foreldregruppa er negativ til endring. Foreldra er i liten grad reelle samarbeidspartnarar i denne typen endringsprosessar.

FUG meiner at foreldra må få god informasjon om forsøks- og utviklingsarbeid som skulen ønskjer å setje i gang, mellom anna kva som er bakgrunnen for arbeidet, kva som er målsetjinga, korleis ein skal nå målet, kva som blir endra, og kva konsekvensar det får for elevane og foreldra.

- Før søknad om forsøk kan sendast eller utviklingsprosjekt kan setjast i gang, skal skulens rådsorgan ha drøfta saka og hatt høve til å setje seg inn i saksområdet.
- Retten elevane og foreldra har til medverknad skal varetakast i planlegginga, gjennomføringa og evalueringa.
- Arbeidet må evaluerast og justerast undervegs.

Retten til brukarmedverknad er slått fast i rundskriv F 1/2002 frå det dåverande Utdannings- og forskingsdepartementet. Her står det òg at søknad om forsøk ikkje vil bli godkjend dersom ikkje minst 50 prosent av ei brukargruppe er einige.

Møtet i samarbeidsutvalet

Både foreldre, elevar og tilsette kan fremje sak om forsøk. Erfaring viser at det ofte er skuleleiaren og dei tilsette som foreslår, men FUG kjenner òg til at foreldre tek initiativ til forsøksverksemd. Når ei av gruppene som er representerte i samarbeidsutvalet, har begynt å diskutere ei eventuell forsøksverksemd, må det så snart som råd er, drøftast i samarbeidsutvalet.

Det som står skrive ovanfor under "Grunnlag", kan danne retningslinjer for problemstillingane samarbeidsutvalet skal diskutere:

- Kva er målet med forsøket?
- Korleis skal forslaget behandlast?
- Har andre skular gjort liknande arbeid?
- Korleis skal ein informere partane?
- Korleis skal ein følgje opp og evaluere arbeidet?
- Kva treng vi av ny kunnskap?

Medlemmene i utvalet kjem med innspel og forslag til korleis saka skal handterast fram til endeleg avgjerd.

Døme 4:

Samarbeidsutvalet behandlar skulebudsjettet

Det må vere klart kva rolle samarbeidsutvalet har i budsjettsaker, og kvar i prosessen det kjem inn.

- Er utvalet med på å gi innspel til kommunen om skulen sitt behov for budsjetttramme?
- Er utvalet aktivt med på å setje opp budsjettforslag? Samarbeidsutvalet må få budsjettsaker i god tid før behandling og vedtak. Det må òg få god informasjon om prosessen i budsjettsaker og rettleiing i korleis budsjettforslaget skal lesast og forståast.
- Budsjett må leggjast fram slik at alle medlemmene forstår det!
- Det må vere klart (detaljert nok) kva dei ulike utgifts- og inntektspostane inneber.
- Verksemdsplanen og budsjettforslaget er dokument som fortel om skulens verksemd og prioriteringar – er det ein samanheng mellom dei to?
- Det må til dømes vere tydeleg kva som er frie midlar, kva som er bunde opp i lønnsmidlar, og kva som er driftsmidlar, om rektor har det totale budsjettansvaret, osv.
- Budsjettforslaget skal vere grunngitt.
- Forslaget skal òg innehalde konsekvensar for verksemda.
- Det må vere tydeleg kva samarbeidsutvalet kan meine noko om. Kan det til dømes seie noko om organiseringa av opplæringa og skuledagen for å spare eller bruke pengar på ein annan måte?
- Kva retningslinjer finst det for å flytte beløp mellom postar?

Foreldreutvalet for grunnopplæringa (FUG) er eit nasjonalt utval for og med foreldre som har barn i skulen.

FUG er opptatt av:

Heim-skule-samarbeid

- Å ta vare på foreldra sine interesser i skulesamanheng
- Å gje kunnskap om korleis eit heim-skule-samarbeid fungerer
- Å gje kunnskap om korleis foreldre kan støtte sine barn
- Å sette dagsorden og støtte foreldre når det gjeld sentrale tema som inneklima, mobbing, foreldremøter, skulearbeid, med meir.

www.fug.no – ein nettressurs for foreldre med barn i skulen

Medlem av skulen sitt samarbeidsutval © FUG 2012

